

Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25.08.2016, sp. zn. 1 To 31/2016, ECLI:CZ:VSOL:2016:1.TO.31.2016.1

Číslo: 7/2018

Právní věta: Návrh poškozeného na náhradu škody nebo nemajetkové újmy či na vydání bezdůvodného obohacení je učiněn ve smyslu § 43 odst. 3 věty druhé tr. ř. včas i v případě, pokud jej poškozený uplatní před zahájením dokazování až v novém hlavním líčení, které soud koná celé znovu, např. poté, co mu byla věc postupem podle § 222 odst. 1 tr. ř. přikázána jako soudu věcně příslušnému rozhodnutím podle § 24 odst. 1 tr. ř.

Soud: Vrchní soud v Olomouci

Datum rozhodnutí: 25.08.2016

Spisová značka: 1 To 31/2016

Číslo rozhodnutí: 7

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Adhezní řízení, Poškozený

Předpisy: § 43 odst. 3 tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Vrchní soud v Olomouci k odvolání obžalovaného R. K., poškozené Š. L. a státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Ostravě částečně zrušil rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 5. 4. 2016, sp. zn. 30 T 10/2015, a to ve výrocích o náhradě škody, a podle § 259 odst. 3 tr. ř. ve věci sám podle § 228 odst. 1 a § 229 odst. 2 tr. ř. nově rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Napadeným rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 5. 4. 2016, č. j. 30 T 10/2015-622, byl obžalovaný R. K. uznán vinným v bodě 1) zvláště závažným zločinem znásilnění podle § 185 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. c) tr. zákoníku a v bodě 2) zločinem vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. e) tr. zákoníku, a to na základě skutkových zjištění v rozsudku podrobně rozvedených, přičemž skutkem pod bodem 1) došlo u poškozené Š. L. k rozvoji posttraumatické stresové poruchy, jež trvala nejméně po dobu čtyř měsíců, a projevovala se zejména v dlouhodobé poruše spánku, nechutenstvím, obavami z kontaktu s osobou obžalovaného, zhoršením zájímavosti a poruchami verbalizace.

2. Za to byl obžalovanému R. K. podle § 185 odst. 3 tr. zákoníku, za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku,

uložen úhrnný trest odnětí svobody v trvání 9 let se zařazením podle § 56 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku do věznice se zvýšenou ostrahou. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byla obžalovanému uložena povinnost zaplatit poškozené Š. L., bytem S., K.-H., škodu ve výši 155 026 Kč. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. byla poškozená Š. L. odkázána se zbytkem svého nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

II. Odvolání

3. Proti takto citovanému rozsudku podal opravný prostředek obžalovaný R. K., státní zástupkyně a poškozená Š. L.

4. Obžalovaný R. K. podal odvolání do všech výroků napadeného rozsudku. Ve vztahu k výroku o náhradě škody vyjádřil nesouhlas s postupem soudu, který prominul poškozené zmeškání zákonné lhůty pro uplatnění tohoto nároku, resp. nároku na náhradu nemajetkové újmy, a ustanovil jí zmocněnce. Tento postup je však nezákonný a připuštění opožděného podání je hrubým porušením zásad spravedlivého procesu v neprospěch obžalovaného. Případnou nedbalost policejního orgánu nelze klást k tíži obžalovaného. Dle názoru obhajoby nebyl nárok poškozeného uplatněn v zákonem stanovené lhůtě podle § 43 odst. 3 tr. ř. Poškozená před zahájením hlavního líčení uvedla, že se k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody nepřipojuje, a vzdala se tak svých procesních práv (§ 43 odst. 5 tr. ř.). Pokud by pak soud toto její prohlášení za vzdání se práv nepovažoval, poškozená uplatnila nárok až po zahájení hlavního líčení v rámci své svědecké výpovědi. Obhajoba je tak přesvědčena, že i v případě shledání viny obžalovaného je zcela namístě poškozenou s jejím nárokem odkázat podle § 229 tr. ř. na řízení ve věcech občanskoprávních. V závěru odvolání obžalovaný uvedl, že z důvodů v něm uvedených je zřejmé, že spáchání skutků, které jsou předmětem obžaloby, mu nebylo prokázáno. Navrhl proto, aby odvolací soud napadený rozsudek zrušil a sám nově rozhodl tak, že se obžalovaný zproštuje v celém rozsahu viny.

5. Proti výše citovanému rozsudku, pokud jde o výrok o náhradě škody, podala odvolání rovněž poškozená Š. L. prostřednictvím své zmocněnkyně Mgr. M. S., když závěr soudu prvního stupně o tom, že přiměřenou k odškodnění její nemateriální újmy je částka 150 000 Kč, považuje za nesprávný. Poškozená má za to, že tato částka není způsobilá vyvážit prožité útrapy, zejména snížení její důstojnosti. Provedeným dokazováním, zejména pak znaleckým zkoumáním, bylo postaveno najisto, že čin obžalovaného zasáhl do jejího osobního života podstatnou měrou a poškozená utrpěla déletrvající posttraumatickou stresovou poruchu. K odčinění této újmy se poškozené jeví částka ve výši 150 000 Kč jako zjevně nedostatečná. Vzhledem k uvedenému proto navrhla, aby odvolací soud napadený výrok o náhradě škody zrušil a nově zavázal obžalovaného k náhradě škody ve výši 955 025,60 Kč, tj. za vytrpěné bolesti částku ve výši 5 025,60 Kč a za nemajetkovou újmu částku ve výši 950 000 Kč.

6. Státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Ostravě zaměřila své odvolání do výroku o náhradě škody v neprospěch obžalovaného. Uvedla, že soudem mělo být rozhodnuto formálně správným výrokem, který měl znít jednak na náhradu majetkové škody a jednak na náhradu nemajetkové újmy v penězích. V případě nerespektování nároku na náhradu škody v plné výši je pak nutno též rozhodnout dvěma samostatnými výroky, jež by odkazovaly poškozenou se zbytkem jejího nároku na řízení ve věcech občanskoprávních. Poškozenou uplatněná náhrada vyvažující vytrpěné bolesti ve výši 5 025,60 Kč má dle státní zástupkyně oporu v provedeném dokazování a promítla se do popisu skutku pod bodem 1) napadeného rozsudku. Tato částka tudíž má být poškozené přiznána. Z důkazů ve věci provedených dále vyplynulo, že poškozené v přímé příčinné souvislosti s jednáním obžalovaného vznikla nemajetková újma ve smyslu § 2971 občanského zákoníku, tedy došlo k zásahu do důstojnosti a vážnosti poškozené. Rovněž byl znalcem objektivizován vznik posttraumatické stresové poruchy, která měla zásadní vliv na její běžný způsob života. Vzhledem k tomu, že v praxi

bývá přiznávaná částka v souvislosti s odškodňováním duševních útrap při ztrátě osoby blízké ve výši 500 000 Kč, lze souhlasit s názorem nalézacího soudu, že po zhodnocení všech okolností případu, doby trvání předmětných útrap i míry zavinění se jeví jako přiměřenou částka ve výši 150 000 Kč a částka požadovaná poškozenou, tj. částka 950 000 Kč, je nepřiměřená. Vzhledem k výše uvedenému státní zástupkyně navrhla, aby Vrchní soud v Olomouci napadený rozsudek podle § 258 odst. 1 písm. f) tr. ř. zrušil ve výroku o náhradě škody a podle § 259 odst. 4 tr. ř. rozhodl samostatnými výroky o náhradě škody a nemajetkové újmy v penězích ve shora nastíněných intencích. Intervenující státní zástupkyně Vrchního státního zastupitelství v Olomouci u veřejného zasedání před odvolacím soudem nad rámec toho, co je obsahem písemně zpracovaného odvolání, co se týče výroků podle § 228 odst. 1 tr. ř. a § 229 odst. 2 tr. ř. uvedla, že ze spisového materiálu se podává, že při podávání trestního oznámení poškozenou fakticky otázka připojení se s nárokem na odškodnění nebyla vůbec řešena. Při následném zahájení úkonů trestního řízení podala Š. L. vysvětlení, přičemž ze záznamu o tomto úkonu vyplývá, že po poučení podle § 43 odst. 3 tr. ř. uvedla, že se nepřipojuje s nárokem na náhradu škody, ovšem návazně zase hned uvedla, že se cítí být poškozenou po psychické stránce. Po zahájení trestního stíhání byla poškozená vyslýchána jako svědkyně dvakrát, kdy 29. 1. 2015 sdělila, že by po obviněném určitě chtěla odškodnění. Ani tentokrát však policejní orgán nepožadoval po poškozené jednoznačné vyjádření a nadto vyvstávají pochybnosti ohledně řádného poučení poškozené. Co se týče jednání před Okresním soudem v Karviné - pobočky v Havířově, tam poškozená účastna nebyla, okresní soud ustanovil poškozené, jako zvlášť zranitelné oběti, zmocněnkyni a ta se za poškozenou připojila s nárokem na náhradu nemajetkové újmy za utrpěnou bolest. Okresní soud nerozhodl, věcně příslušným v rozhodování v této věci byl nazán Krajský soud v Ostravě. Proto za podstatnou, zda byl nárok uplatněn řádně a včas, lze považovat skutečnost, že krajský soud musel hlavní líčení provádět od prvopočátku, přičemž zmocněnkyně poškozené v souladu s § 43 odst. 3 tr. ř. bezprostředně po zahájení hlavního líčení, ještě před zahájením dokazování, učinila návrh na závazání obžalovaného k náhradě škody a nemajetkové újmy. S ohledem na zmíněné má státní zástupkyně za to, že nárok byl uplatněn včas a bylo možno o něm rozhodnout. Co se týče bolestného, toto má nemajetkový charakter. V tomto směru státní zástupkyně odkázala na judikaturu a zejména na Metodiku Nejvyššího soudu pro stanovování a vyčíslování náhrady nemajetkové újmy. Tedy bolestné spadá pod nemajetkovou újmu, stejně tak jako psychické potíže a s tím spojené další potíže. Co se týče poškozenou požadované částky na odškodnění za psychické potíže, lze se ztotožnit s nalézacím soudem, že částku 950 000 Kč lze mít za nepřiměřenou. Navrhla tedy, aby odvolací soud z podnětu odvolání státní zástupkyně a poškozené napadený rozsudek podle § 258 odst. 1 písm. f), odst. 2 tr. ř. zrušil ve výrocih podle § 228 odst. 1 a § 229 odst. 2 tr. ř. a sám aby podle § 259 odst. 4 tr. ř. nově rozhodl tak, že podle § 228 odst. 1 tr. ř. zaváže obžalovaného k povinnosti uhradit poškozené Š. L. nemajetkovou újmu vyčíslenou v penězích na částku 155 026 Kč a dále podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkáže poškozenou se zbytkem jejího nároku na náhradu nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních. Pokud jde o odvolání obžalovaného, nechť je podle § 256 tr. ř. zamítnuto.

III.

Důvodnost odvolání

7. Odvolací soud podle § 254 odst. 1 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost všech napadených výroků rozsudku, jakož i správnost postupu řízení, které mu předcházelo, z hlediska vytýkaných vad, když k vadám, které nebyly odvoláními vytýkány, odvolací soud mohl přihlédnout jen tehdy, pokud by měly vliv na správnost výroku, proti němuž bylo odvolání podáno a současně byl limitován při tomto přezkumu i ustanovením § 254 odst. 2 tr. ř.

8. Odvolací soud z tohoto pohledu přezkoumal obžalovaným napadené výroky o vině a trestu a poté, co se podrobně vypořádal s odvolacími námitkami obžalovaného, neshledal v těchto výrocih žádné pochybení.

9. Pokud jde o výrok o náhradě škody, odvolací soud připomenul, že podle § 43 odst. 3 tr. ř. je poškozený oprávněn navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému také povinnost nahradit nemajetkovou újmu, jež byla poškozenému trestným činem způsobena, přičemž za nemajetkovou újmu se považuje příkoří, které se projevuje jinde než na majetku, např. v osobní sféře. S ohledem na výslovné zdůraznění v § 43 odst. 3 tr. ř., že v adhezním řízení je možné navrhnout uložení povinnosti obviněnému nahradit nemajetkovou újmu jen v penězích, nepřichází nepeněžní reparace nemajetkové újmy v trestním řízení v úvahu. Je nepochybné, že poškozená v důsledku jednání obžalovaného utrpěla posttraumatickou stresovou poruchu a na náhradu nemajetkové újmy má nárok.

10. Co se týče soudem prvního stupně vyhlášeného výroku o náhradě škody, tento odvolací soud shledává vadným, když ve výroku nerozlišil, zda se jedná o majetkovou škodu či nemajetkovou újmu. Jak správně podotkla intervenující státní zástupkyně u veřejného zasedání před odvolacím soudem, i rozhodnutí o bolestném je třeba ve smyslu judikatury a Metodiky Nejvyššího soudu pro stanovování a vyčíslování náhrady nemajetkové újmy považovat za nemajetkovou újmu, stejně jako psychické potíže a s tím spojené další potíže. Pokud jde o poškozenou uplatněnou peněžitou náhradu vyvažující vytrpěné bolesti ve výši 5 025,60 Kč, tato má oporu v provedeném dokazování a o její výši není pochyb. Pokud jde o další část rozhodnutí o nemajetkové újmě, pak ani podle odvolacího soudu částka 950 000 Kč proporcionálně neodpovídá rozhodnutím o nemajetkových újmách při usmrcení osoby blízké. Je třeba přihlídnout i k tomu, že posttraumatická stresová porucha u poškozené odeznívá a v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu je třeba vedle proportionality přihlídnout rovněž k tomu, aby rozhodnutím nedošlo k faktické majetkové likvidaci škůdce (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. [8 Tdo 1400/2015](#)). Vezme-li soud v úvahu majetkové poměry obžalovaného a jeho možnosti, částku 150 000 Kč, jak byla poškozené přiznána soudem prvního stupně, lze považovat za adekvátní a řádně odůvodněnou, když je třeba zohlednit i míru satisfakce, která je poškozené dána uložením devítiletého nepodmíněného trestu odnětí svobody obžalovanému. S ohledem na výše uvedené proto odvolací soud napadený rozsudek z podnětu všech podaných odvolání částečně zrušil ve výrocih o náhradě škody a v souladu se současnou právní úpravou nově rozhodl formálně správným výrokem tak, že obžalovanému podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložil zaplatit poškozené Š. L. nemajetkovou újmu ve výši 155 026 Kč a podle § 229 odst. 2 tr. ř. poškozenou se zbytkem svého nároku na náhradu nemajetkové újmy odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních.

11. Pokud jde o námitku obžalovaného, že se poškozená s nárokem na náhradu škody nepřipojila k trestnímu řízení včas, lze odkázat na argumentaci intervenující státní zástupkyně Vrchního státního zastupitelství v Olomouci, která správně uvedla, že za rozhodující skutečnost, zda byl nárok uplatněn řádně a včas, je třeba považovat, že okresní soud, u něhož byla podána obžaloba, nebyl soudem věcně příslušným, a proto krajský soud musel hlavní líčení provádět znovu od prvopočátku, přičemž zmocněnkyně poškozené v souladu s § 43 odst. 3 tr. ř. bezprostředně po zahájení hlavního líčení, ještě před zahájením dokazování, učinila návrh na závázání obžalovaného k náhradě škody a nemajetkové újmy. S ohledem na zmíněné lze proto uzavřít, že nárok na přiznání náhrady nemajetkové újmy byl poškozenou uplatněn řádně a včas a bylo možno o něm rozhodnout.